

To

intervijā *Diēnas Biznesam* stāsta Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas valdes priekšsēdētājs Rolands Feldmanis. Viņaprāt, Latvijas valdībai ir jāspēj būt drosmīgai un pateikt skaidri savu noraidošo pozīciju ļoti daudzos jautājumos, kur piedāvātie Eiropas Savienības risinājumi ir pretrunā pašmāju lauksaimniecības produkcijas audzētājiem un pārstrādātājiem, viņu konkurētspējai.

Kas tās ir par iespējamām prasībām, kuras Latvijai būtu jānoraida?

Pēdējo gadu laikā ir būtiski mainījušies daudzi uzstādījumi attiecībā uz pārtikas ražošanu – mazāku augu aizsardzības līdzekļu un minerālmēslu patēriņu, lielāku uzsvaru uz bioloģisko saimniekošanu, vienlaikus arī mazāku piesārņojumu, tīrāku apkārtējo vidi, tostarp arī gaisu. Ārēji visi šie uzstādījumi ir saprotami un loģiski, tomēr to izpilde var kļūt par savdabīgu šķērslī attīstībai ne tikai lauksaimniecībai, pārtikas pārstrādei, bet arī citām nozarēm, piemēram, mežsaimniecībai, kokapstrādei un citām apstrādes rūpniecības nozarēm, jo īpaši, ja tās atradīsies apdzīvotā vietā vai to tuvumā. Proti, 2024. gadā spēkā stājās Dabas atjaunošanas regula, pašlaik tapšanas stadijā ir Gaisa aizsardzības likumprojekts, un teju tikko Eiropas Savienība ir laidusi klajā jaunu ūdens noturības stratēģiju. Šie nozīmīgie dokumenti ir vērsti ne tikai uz dažiem iedzīvotājiem, zemes apsaimniekotājiem, bet uz visu Latvijas sabiedrību, it īpaši lauksaimniekiem, bet vēl jo vairāk apstrādes rūpniecību. Diemžēl neviens nav garantējis, ka neradīsies vēl kādi citi saimniekošanu Latvijā ietekmējoši uzstādījumi vai prasības, vēl jo vairāk, ja Latvijas valdība neaizstāvēs nozares, kuras Latvijā sekmīgi darbojas. Būtībā nekāds jauns divritenis nav jāizdomā – Latvijas valdībai ir jāieņem valstij atbilstoša pozīcija: ja nosacījumi vai to sekas kaitē Latvijā strādājošo interesēm – prasa nesamērīgus kapitālieguldījumus vai pat pastāv slēgšanas risks –, tad tādas prasības vai nosacījumus saturošiem dokumentiem ir jāliek veto vai arī jāpanāk izņēmuma tiesības attiecīgās prasības nepieņemot. Šādu pozīciju visām jomām valsts var izstrādāt, kā pamatu izmantojot zinātnieku atzinumus (pieaicinot attiecīgās nozarēs, kuras konkrētās prasības skar), kas balstīti uz pētījumiem Latvijā, nevis pieņēmumu pieņēmumiem vai vispārinājumiem, kas radīti pavisam citā vidē.

Kā to saprast?

Vienkārši – septiņas reizes nomērīt un vienu reizi nogriezt, nevis visas prasības, kuras pat tikai iniciatīvu līmenī atskan no Briseles, nekavējoties izpildīt, ignorējot to, kādas negatīvas blaknes tās radīs. Tikai viens piemērs, kur pastāv pietiekami lieli riski Latvijas zemes apsaimniekotājiem, it īpaši lauksaimniekiem. Pro-

ti, Dabas atjaunošanas regula paredz līdz 2030. gadam atjaunot vismaz 20% ES sauszemes un jūras teritoriju (neatkarīgi no dabas aizsargājamo teritoriju apmēriem), veicināt ilgtspējīgas lauksaimniecības prakses, kas palīdzēs saglabāt un atjaunot dabas resursus, palielināt zaļās zonas pilsētās, lai mazinātu karstuma un sala (krasu temperatūras svārstību) efektu un veicinātu rekreācijas iespējas. Skaisti un visiem patīkami, tikai Latvijai jāizstrādā nacionālais atjaunošanas plāns, kas noteiks, kā tiks sasniegti regulā noteiktie mērķi, tai skaitā, kādi dabas atjaunošanas pasākumi kādā apmērā un kur tiks veikti. Nacionālā dabas atjaunošanas plāna izstrādē būtu jāiesaistās visām nozarēm un nozaru ministrijām. Plāni jāizstrādā divu gadu laikā kopš regulas stāšanās spēkā, tas ir, līdz 2026. gada vidum, nosakot konkrētus mērķus un uzdevumus. Ir palicis apmēram viens gads laika. Ko un kā darīt zemes apsaimniekotājam? Vai pastāv risks, ka kādu daļu no pašlaik izmantojamām zemēm, jo īpaši tām, kurās savulaik (padomju laikos) ir veikta meliorācija, nevajadzēs palaist atkal zem ūdens? Ja šāds risks pastāv, tad vietā būtu jautājums lēmumu gatavotājiem un pieņēmējiem – cik lielas teritorijas dabas atjaunošanas regulas dēļ zem ūdens palaidīs, piemēram, Nīderlandē, kura no jūras ir atkarojusi ļoti nozīmīgas platības, kur lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektāra cena ir desmitiem reižu lielāka nekā Latvijā? Ja šāda dabiskā ūdens līmeņa atjaunošana notiks arī Latvijā, tad cik lielās platībās, kurās vietās, kā tas ietekmēs attiecīgās apkaimes iedzīvotāju skaitu, saimniecisko darbību (iegūstamās ražas apjomu), darba vietas, samaksātos nodokļus, savlaicīgu parādsaistību segšanu (jo lielākoties lauksaimnieki savai attīstībai un darba efektīvizācijai, iegādājoties tehniku, ir aizņēmušies naudu)? Tie ir ļoti būtiski jautājumi daudziem, nevis tikai dažiem zemes apsaimniekotājiem, kurus šāds risks varētu skart. Varbūt šajā jautājumā kādu aizsargdambi varētu vienkārši nerekonstruēt vai varbūt pat nojaukt? Vai patiešām tas būtu XXI gadsimtam atbilstošs risinājums un tieši to vēlas Eiropas Savienība? Šaubos! Tas ir tikai viens piemērs, kā Latvija var pazaudēt kārtējās saimnieciskajā darbībā izmantojamās zemes, lai gan Latvijas klimatiskajos apstākļos ir pietiekami daudz neapstrādājama purvu un mazauglīgu, lauksaimnieciskajā darbībā neizmantojamu zemju. Jā, Latvijā nav ne maģisko Alpu, ne Andu kalnu, ne Skandināvijas fjordu, kur teju nav nekādas veģetācijas un šīs zemes ir grūti izmantojamas jebkādā saimnieciskajā darbībā, un tāpēc tās var vienkārši iekļaut dabas atjaunošanas prasību izpildes atskaitēs. Tas nebūt nav vienīgais neskaidribām un riskiem *pielādētais* dokuments. Latvijai jau līdz 2030. gadam ir uzstādījums samazināt siltumnīcu gāzu emisijas par 17% (un arī nodrošināt 364 000 t CO₂ piesaisti), bet nav pat bijis diskusiju, ar kādiem instrumentiem šādu apņemšanos īstenot un kurām nozarēm (un kāpēc tieši tām) jāpalielina siltumnīcu gāzu emisiju piesaiste vai tieši pretēji – būtiski jāsamazina CO₂ emisiju apmēri. Tā kā Latvijā būtībā sen nav lielu ražošanas kompleksu, kuros, kaut ko īstenojot, var panākt būtisku CO₂ izmešu ietaupījumu, tad paliek tādas sfēras kā transports, jo īpaši privātais autotransports, lauksaimniecība un kūdras ieguve, kas cieši saistīta ar lauksaimniecībā un stādaudzēšanā nepieciešama substrāta ražošanu. Latvi-